

Gezocht: Historicus

Gezocht: Historicus

Kayleigh Goudsmit

AUP

Ontwerp omslag: Moker Ontwerp, Amsterdam
Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout
Foto auteur: Maaïke Bloem

ISBN 978 94 6298 464 6
e-ISBN 978 90 4853 535 4 (pdf)
e-ISBN 978 90 4853 536 1 (ePub)
NUR 133 | 680

Uitgeverij AUP is een imprint van Amsterdam University Press.

© K. Goudsmit / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

Inleiding	7
1. Van studeren naar werken	13
2. Onderwijs	31
3. Cultuur en erfgoed	41
4. Media	51
5. Bedrijfsleven	63
6. Overheid	73
7. Politiek	81
8. Wetenschap	91
Nawoord	109
Namenlijst	113
Dankwoord	121
Over de auteur	123

Inleiding

Gezocht: Historicus is niet iets wat je in de gemiddelde vacature ziet staan. Vaak is het *Gezocht: Bedrijfskundige* of *Gezocht: Econoom*. Zeker als je buiten het ‘traditionele’ veld (onderzoek, erfgoed, onderwijs) gaat zoeken, lijkt het of je als historicus geen enkele kans maakt op een baan. Laat staan een baan die recht doet aan je vaardigheden en de kennis die je hebt opgedaan. Ik heb meer dan eens op een feestje ‘werkloos’ geantwoord aan geneeskundestudenten of sociale wetenschappers in spe, op de zoveelste lollige vraag wat ik dan zou worden, ‘later’.

Het is een heet hangijzer onder historici: de toepasbaarheid van de studie op de arbeidsmarkt. We willen er liever niet aan denken, want we studeren (/studeerden) niet voor niets geschiedenis – maar ook voor ons komt het ‘later’. De universiteiten merken dit ook: langzamerhand wordt er meer aan studenten aangeboden op het gebied van arbeidsmarktoriëntatie en voorlichting.

Zelf ben ik al een paar jaar gefascineerd door de positie van de historicus op de arbeidsmarkt. Dat komt in eerste instantie voort uit mijn eigen vragen over de waarde van onze opleiding voor toekomstige werkgevers. Maar ik merkte dat meer (jonge) historici worstelden met het idee van solliciteren en werken. Dat was Maaïke Bloem, met wie ik samen studeerde, ook opgevallen, en samen besloten we met Stichting Jonge Historici een avond te organiseren over historici op de arbeidsmarkt. De respons op *Maak werk van geschiedenis* (november 2016) was overweldigend: dit was waar jonge historici behoefte aan hadden. Ons uitgangspunt was een positief, maar realistisch beeld te geven van de historicus op de arbeidsmarkt. Dat is ook het uitgangspunt van dit boek geworden.

Over dit boek

Voor dit boek interviewde ik drieëndertig historici. Zij werken op uiteenlopende plekken: de universiteit, het Rijksmuseum en op de middelbare school; maar ook in de Eerste Kamer, bij Nestlé en op het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Tijdens het schrijven van dit boek heb ik me laten leiden door mijn eigen nieuwsgierigheid. Ik was ontzettend benieuwd hoe historici terugkijken op hun studie en welke vaardigheden en kennis ze nog steeds gebruiken; maar ook of historici een streepje voor hebben als ze bij de overheid solliciteren en of ze met één-nul achterstaan als ze in het bedrijfsleven willen werken.

Voordat ik aan de interviews begon heb ik een enquête uitgezet. Daarop reageerden honderdvijftig historici. Ik vroeg hun waar zij tegenaan liepen op de arbeidsmarkt, en welke vragen zij hoopten dat dit boek zou beantwoorden. De resultaten van deze enquête heb ik gebruikt als basis voor de interviews. Ik merkte dat veel respondenten met dezelfde vragen zaten: is alleen geschiedenis studeren genoeg? Hoe krijg ik zicht op welke vaardigheden ik heb? Hoe vertaal je theoretische kennis naar de praktijk? Hoe vertaal ik mijn wetenschappelijke kennis naar het publiek? Deze heb ik in de hoofdstukken meer uitgelicht.

Geschiedenis studeren

Toen ik in 2009 begon aan de studie geschiedenis aan de Vrije Universiteit Amsterdam, stond ik er geen moment bij stil dat ‘gezocht: historicus’ in weinig vacatures zou staan. Natuurlijk kreeg ik opmerkingen in de trant van ‘Kun je niet

beter toekomst gaan studeren?’ (haha) of ‘Kun je daar wel werk mee vinden?’ – maar die wuifde ik weg. Ik weet het aan onwetendheid van de vraagsteller. Natuurlijk zat de wereld te wachten op nog een historicus. De economische crisis was echter in volle gang, en ondanks de (relatieve) vrijheid qua studielengte (ik studeerde af voordat het leenstelsel werd ingevoerd) begon mijn angst voor de arbeidsmarkt steeds groter te worden naarmate ik dichter bij mijn afstuderen kwam.

Het heersende beeld was dat alles goed zou komen als we maar hard genoeg zouden werken. Maar ik liep tijdens het solliciteren tegen een fundamenteel probleem aan: hoe leg ik aan niet-historici uit welke vaardigheden ik heb opgedaan? Wij historici weten wel dat we meer hebben geleerd dan jaartallen (en in mijn geval zelfs die niet, want ik ben vaker dan me lief is gezakt voor de meerkeuzetoetsen van de Basis cursus Oude Geschiedenis). Het historicus-zijn is voor mij vanzelfsprekend: de manier waarop ik schrijf en naar de wereld kijk, is de manier die me tijdens mijn studie geschiedenis is aangeleerd. Maar als ik tijdens het solliciteren mijn studie moest uitleggen, kwam ik niet verder dan ‘ik kan schrijven, presenteren en analyseren’ en ‘ik kan heel veel informatie verwerken tot een nieuwe vorm’. Het kwam uiteindelijk allemaal goed: tientallen sollicitaties later werd ik aangenomen voor een traineeship en ontdekte ik langzaam maar zeker wat ik als historicus écht kan.

Wil de echte historicus opstaan?

Ik liep ook tegen een ander punt aan: mocht ik mezelf nog wel historicus noemen, nu ik niet meer dagelijks met geschiedenis bezig was? Ik maakte immers nog steeds gebruik van

dezelfde vaardigheden en dezelfde blik op de wereld, ook al paste ik die toe op *human resource management* in plaats van historisch onderzoek. Maar als ik mezelf vergeleek met mijn vrienden, die bezig waren met een promotieonderzoek of met erfgoed, vond ik hen meer historicus dan ik. Ik realiseerde me hoe innig mijn studie verweven was geraakt met mijn identiteit en besloot: ik zou mezelf historicus blijven noemen.

Tijdens het schrijven van dit boek kwam ik erachter dat ik niet de enige ben die tegen dit probleem aanloopt. Want wie mag zich historicus noemen? Mag dat alleen als je werkt in het historisch bedrijf, of is iedereen met een master geschiedenis historicus? En wat als je alleen een bachelor geschiedenis deed, zoals ik? Zelf besloot ik een master Cultureel Ondernemen te doen – het leek me handig wat bedrijfskundevakken gedaan te hebben, maar het maakte dit vraagstuk niet duidelijker. Onder degenen die ik interviewde voor dit boek zijn mensen die zich geen historicus meer noemen, en zich daar prima onder voelen. Maar ik sprak ook mensen die zichzelf wél historicus voelen, ook al zijn ze niet meer dagelijks met geschiedenis bezig.

Tijdens *Maak werk van geschiedenis* vroegen we de studenten in de zaal wie er dachten in hun toekomstige werk dagelijks met geschiedenis bezig te zijn. Daarop stak driekwart zijn hand op. Aan de aanwezige afgestudeerde historici vroegen we wie er in hun werk dagelijks met geschiedenis bezig was: een kwart. Volgens mij is het belangrijk dat (jonge) historici beseffen dat er meer banen zijn waarin de vaardigheden en kwaliteiten van de historicus ingezet worden – wat historici binnen hun opleiding leren is ook relevant voor werkgevers buiten het historisch bedrijf. We moeten nadenken over de waarde van ons vakgebied, juist omdat we niet allemaal als onderzoeker kunnen gaan

werken. Maar hoe leg je aan een werkgever uit dat ze jou moeten aannemen, als je niet weet hoe je de studie moet toepassen in de praktijk?

Het is tijd om los te laten dat we opgeleid worden voor een uitkering en dat het zo slecht gaat met (jonge) historici op de arbeidsmarkt. Om me heen zie ik veel historici die werk hebben – niet altijd als historicus in de traditionele zin, maar wél met alle vaardigheden die we hebben geleerd. Jonge historici zijn aan het werk – en ze doen werk dat ze leuk vinden.

Ze werken als beleidsmedewerker in de politiek en zijn verrukt als ze weer een keer iets over Nagorno-Karabach mogen schrijven. Ze zijn journalist en worden geroemd om hun stukken die altijd getuigen van dossierkennis. Ze zijn ambtenaar en gebruiken hun inzicht in het grote verhaal om de overheid te vernieuwen. Ze werken in het bedrijfsleven en kunnen uit grote hoeveelheden informatie feilloos de kern aanwijzen. Ze zijn communicatiemedewerker en weten hoe ze van verschillende visies één verhaal moeten maken. En ja, ze promoveren ook op vernieuwend en grensoverschrijdend onderzoek; of zijn geschiedenisleraar en ontwikkelen hun eigen lesmateriaal zodat leerlingen beseffen hoe belangrijk geschiedenis is.

1. Van studeren naar werken

Na je een aantal jaar te hebben verdiept in de Sovjet-Unie, slavernij in Azië, Mesopotamië of monniken in de elfde eeuw, is het zover. Aan het werk. Maar: wat kun je als historicus? Waar kom je terecht? Afhankelijk van je insteek zie je misschien heel veel mogelijkheden, of juist een heleboel dichte deuren.

Zelf betrad ik in januari 2014 de arbeidsmarkt. Ik had een aantal stages gelopen, wat bestuursjaren in de studentenmedezeggenschap gedaan en genoeg zelfoverschatting om volledig overdonderd te worden door de eerste lading afwijzingen die ik ontving. Het heeft dertig sollicitaties geduurd voor ik überhaupt ergens werd uitgenodigd voor een gesprek. Goed, een groot deel van die dertig sollicitaties was gericht op functies die ver boven startersniveau lagen, maar dat zag ik pas later in. Ik had nog niet door dat mijn eerste baan niet meteen een droombaan hoefde te zijn. Wat ik ook niet door had: in welke sector ik wilde werken (ik kwam niet verder dan de wetenschap) en wat ik kon (er stond niet meer op papier dan schrijven, presenteren en analyseren).

Schrijven, presenteren en analyseren

“Het is niet gek als je na je studie het antwoord op ‘wat moet je daar nou mee?’ nog niet weet. Als je een historicus vraagt wat hij kan, is het antwoord vaak ‘schrijven, presenteren en analyseren,’” zegt Eveline van Rijswijk, freelance programmamaker en presentator. Naast een bachelor politicologie deed ze ook een bachelor en een researchmaster geschiedenis aan de Universiteit Leiden. “Ik besef nu pas dat wat je van geschiedenis leert, ook echt nuttig is voor je werk.”

“Historici kunnen veel, maar wat ze dan precies kunnen, is voor velen onduidelijk, vaak ook voor historici zelf,” schreven Marc Kruyswijk en Arjan Verweij in 1998 in *Maak werk van Geschiedenis. Oriëntatiegids voor historici op de arbeidsmarkt*. Als je een historicus vraagt wat hij kan, hoor je vaak het geijkte rijtje vaardigheden: schrijven, presenteren en analyseren. Van Rijswijk vindt het maar een platitude: “Je kunt ook zeggen, lekker boeiend, dat kan je ook met een andere studie.” Toch zie je deze vaardigheden overal terugkomen. In aanloop naar het schrijven bekeek ik een aantal werken over de studie, en bezocht ik de websites van de verschillende opleidingen:

Het snel en grondig analyseren van veel en tegenstrijdige informatiebronnen, schrijven en presenteren. – *Tijdschrift voor Geschiedenis* (nummer 2, jaargang 130, 2017)

Het doen van onderzoek en het verslag leggen van dat onderzoek zijn belangrijke bezigheden voor iedere historicus. – *Zoeken en schrijven. Handleiding bij het maken van een historisch werkstuk*, De Buck et al. (2008)

Historici verhouden zich schriftelijk en mondeling tot hun vakgenoten en tot de samenleving als geheel, op basis van hun studie en hun kennis van het verleden. [...] duiden, context bieden; dat is waar historici in getraind zijn. – *Geschiedenis Schrijven!*, Kamp et al. (2016, pagina 13)

Na je studie geschiedenis kun je kritisch en probleemgericht denken. Je bent in staat grote hoeveelheden informatie te verwerken en kunt de uitkomsten goed presenteren. – website Rijksuniversiteit Groningen (geraadpleegd op 6 februari 2018)

[Historici] hebben geleerd grote hoeveelheden informatie (snel) te verwerken en te ordenen, en op een heldere en zakelijke manier te formuleren. – website Universiteit van Amsterdam (geraadpleegd op 6 februari 2018)

Je kunt schrijven als de beste, verwerkt informatie razendsnel, en hebt een scherpe blik en zelfstandige houding aangenomen. Dat zijn duurzame vaardigheden! Het betekent dat je breed inzetbaar bent, en op veel plaatsen terecht kan komen. – website Vrije Universiteit Amsterdam (geraadpleegd op 6 februari 2018)

Na het afronden van de bachelor Geschiedenis ben je voor verschillende werkgevers interessant. Dit komt door de kennis van historische en maatschappelijke ontwikkelingen en de academische vaardigheden die je hebt opgedaan.– website Universiteit Leiden (geraadpleegd op 6 februari 2018)

Ook Niels Mathijssen, journalist en promovendus, reageert kritisch op het uitlichten van juist deze vaardigheden. Mathijssen is een echte stapelaar. Hij komt van de mavo, en is via de havo en de propedeuse van de hbo-lerarenopleiding geschiedenis uiteindelijk geschiedenis gaan studeren aan de Universiteit van Amsterdam. “Op de lerarenopleiding moesten we meerdere keren per week presenteren en vervolgens kreeg je feedback van je medestudenten en de docent. Als je het publiek spreken niet oefent, moet je het van je talent hebben – en niet iedereen is hier van nature goed in. Ik denk dat er bij de geschiedenisopleiding niet alles uitgehaald wordt wat eruit gehaald kan worden.” Na zijn studie geschiedenis volgde Mathijssen de Postacademische Deeltijdopleiding Journalistiek (PDOJ) aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. “Zoals ik op het hbo heb gezien hoe je echt leert presenteren, heb ik op de PDOJ gezien hoe je echt

leert schrijven, en weet ik dus dat de geschiedenisopleiding daar niet echt voor is. Je leert volgens mij wel een onderwerp bekijken op continuïteit, breuklijnen, verandering; en ook heel genuanceerd kijken en nadenken.”

Tijdens mijn eerste baan merkte ik pas wat ik als historicus heel goed had geleerd: op een gedegen manier informatie verwerken. Tijdens mijn traineeship was ik continu bezig met het beoordelen van de informatie die ik kreeg en vooral ook de informatie tegen elkaar afwegen, wat genuanceerde stukken opleverde. Elk beleidsstuk dat ik moest schrijven benaderde ik als een essay: wat is er eerder geprobeerd, wie zijn de betrokkenen, wat willen zij en waarom? Welke belangen wegen het zwaarst en waarom? Esther Crabbendam, inmiddels beleidsmedewerker bij FNV Jong en toen ik haar sprak net voorzitter-af, herkent deze werkwijze. “Geschiedenis is altijd een interpretatie, maar de politiek en verhalen van mensen zijn dat ook. Ik weet dat elke tekst gekleurd is en bedenk altijd wat het hoofddoel en de achtergrond is. Dat is iets waar ik veel aan heb en waarvan ik denk dat het historici onderscheidt van heel veel andere wetenschappers.” Gerard Nijsten benadrukt waarom het zo waardevol is dat historici leren omgaan met informatie. Nijsten is directeur Bedrijfsvoering van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam (UvA), maar begon zijn carrière met een promotie op het Hof van Gelre in de veertiende en vijftiende eeuw. “Historici hebben geleerd om op een systematische manier kennis tot zich te nemen, deze te analyseren en structureren, en vervolgens op een inzichtelijke manier te verwoorden. Het verwoorden is maar één deel van de analyse: als je dat helder in je hoofd hebt, is het een stuk makkelijker om het uit te voeren. Het heden is net als het verleden het narratief dat wij ervan maken.”